

Nalezené kříže

prázdninová četba

1.

Je pátek odpoledne a vesnice je „vzhůru nohama“. Pohřeb má starý Dvořák, který byl znám jako nepřítel církve, kněží a všeho, co souvisí s kostelem. „Obrátil se na smrtelné posteli,“ rozšířila se zpráva tak rychle, že ve srovnání s tím vypadá internet jako nemotorná hračka.

Početný průvod směřuje ke hřbitovu a pan farář se za zemřelého modlí žalmy. Nemůže se však soustředit. Stále se vrací k tomu, co u nebožtíka zažil. Bylo to v pondělí večer, modlil se breviář a chtěl jít brzy spát. Vtom ho z modlitby vytrhlo prudké zazvonění. Vyklonil se z okna – u dveří stál poněkud shrbený muž s prořídlymi a šedivými vlasy, který na něho volal: „Pane faráři, bratr umírá, pojdte k němu!”

„On si to přeje?”

„Potřebuje vás.”

„Nevyhodí mě, když mě uvidí.”

„Pojďte, prosím vás, nebo umře, než přijdete.”

Teprve cestou se duchovní správce dověděl, oč vlastně jde: „Bratr má strašné výčitky svědomí. Pořád kamsi ukazuje a volá: „Kříže, kříže!”

„Ale tím ještě nevolá kněze!”

„Prosím vás, udělejte pro něho, co můžete – pro pokoj jeho duše! Víte, co napáchal za svůj život.”

Přikývl, i když znal minulost umírajícího - komunistického funkcionáře, který nadělal ve vsi mnoho zlého. Než sešel dolů, tak se pevně rozhodl: budu jednat jako vyslanec Božího milosrdenství a úsudek ponechám Božímu soudu. Dokázal jsem to? Jak to šlo po sobě?

Brzy jsme dorazili do pokoje nemocného. O nějaké zpovědi nemohla být ani řeč. Umírající ležel a vůbec nereagoval na žádné výzvy. Občas se vztyčil a ukazoval stále stejným směrem. Přitom křičel: „Kříže, kříže!”

Nevěděl jsem, co mám dělat. Otázka zněla: Mohu mu udělit svátost nemocných? Nebude to proti jeho vůli? Svátost se přece může dát jenom tomu, kdo po ní touží, kdo ji přijmout chce...

Váhal jsem. Bratr nemocného – na vesnici mu neřekne nikdo jinak než „Svaťa” – si všiml, že projevy Frantova života slábnou. „Umírá, neváhejte,” prosil s úzkostí.

Přemýšlel jsem: co když ho výčitky svědomí dohnaly k lítosti, a já ho teď odmítám pomazat olejem nemocných?

„Dobře,” souhlasil jsem, ale s těmi kříži to musíme dotáhnout za něho.”

Svaťa přikývl a já vyňal z pouzdra nádobku s olejem, abych umírajícího pomazal na cestu do věčnosti. Od té chvíle se již nemocný nezvedl, nekřičel, ale tiše ležel, až dodýchal. Zatlačil jsem mu oči a zopakoval jsem vystrašenému bratrovi náš společný slib: „Vzali jsme jeho nevyřízené účty na sebe. A musíme je nyní vyrovnat.”

Svaťa nechápal dosah toho, co se stalo, proto se zeptal: „Jak tomu mám rozumět?”

Myslím, že je to takto,” odpověděl jsem už přesvědčivě, „Bůh dopřál vašemu bratrovi klidnou smrt, ale my musíme napravit to, co on už napravit nemohl.”

Svaťa přikývl a také slovy potvrdil, že je ochoten převzít bratrovy dluhy. Slavnostně prohlásil: „Pane faráři, slibuji, že udělám, co bude v mých silách. Bratr nemá potomky. Jediným dědicem jsem já.”

Otec Jan se vrací ze vzpomínek do pohřebního průvodu. Už zabočují ke hřbitovu a já se ještě nedomodlil ani jediný žalm! Ale co nebožtík myslel těmi kříži? Proč se pořád zvedal a ukazoval jedním směrem? Co ho trápilo? Myslel na lidi, kterým způsobil svým jednáním bolest, utrpení – tedy kříže? Anebo měl před očima nějaké skutečné kříže? Bože, porad' mi, ať tu tíhu ze zemřelého sejmu. Ale vždyť jsem ji vzal na sebe! A už mě tíží, nemohu se ani pořádně modlit! Pryč je pokoj v mé duši!

Průvod už mezitím dorazil na hřbitov a dechovka burácí v uličce mezi hroby. Kněz se může nahlas modlit: „Bože, vrať mi pokoj a porad' mi, co mám dělat! Věřím, že mi ukážeš cestu.”

Celé srdce dává otec Jan do této prosby a poté se mu vrací klid a síla. Přistupuje plně soustředěný k obřadům. Modlí se celou vroucností své duše. Lidé to vidí a následují jeho příklad: také jejich modlitba stoupá jako kadilo k nebi.

Závěrečný kříž obepíná nejenom hlavu, paže a hrud' kněze a jednotlivých věřících, ale všechny přítomné v půlkruhu kolem hrobu.

Ale to už se ujímá slova bývalý předseda národního výboru. Hřímá tak, jak byl zvyklý, když byl ještě prvním mužem v obci: „Vážení občané, bylo tu řečeno mnoho, ale nezaznělo to nejdůležitější. Zemřelý byl především komunista. Sloužil věrně straně a lidu. Jeho zásluhou lidé vstoupili do družstva...”

„Mlč!“ křičí Svat' a na řečníka.

„Proč? Řekl jsem jenom pravdu!”

„Mlč, protože jsi nebyl u jeho smrti. Já vím, jak umíral a co trápilo jeho duši.”

Řečník už se neodvážá pokračovat. Kněz a po něm příbuzní i ostatní lidé házejí do hrobu lopatou hlínu. Do kostela se vrací farář se dvěma ministranty, kteří nesou kříž a nádoby se svěcenou vodou. Nechápu dost dobře, co se při pohřbu stalo, ale tuší, že to bylo něco moc důležitého. Otec Jan se s nimi dává do hovoru: „Tak co, hoši, jak dopadlo vysvědčení?”

Starší Lukáš, který už končí osmou třídu, se chlubí: „Otče, já mám jenom jednu dvojku, a to ještě nespravedlivě.”

Kněz na to hned reaguje: „Učitel si myslí, že máš dvojku po právu, ty jsi ukřivděný. Kdo vás má rozsuzovat? Nechej to na Pánu Bohu, on ví, kde je pravda. A co ty, Davide?”

„Mám pět dvojek a jednu trojku. Musím se polepšit,” přiznává o rok mladší ministrant.

Přítom se zapýří a jeho jinak bledý obličej se rozsvítí jako pouliční lampa pod lehkým krytem nakrátko střižených světlých vlasů. Na první pohled se k sobě oba ministranti nehodí: Tomáš je totiž štíhlý a vysoký jako Dlouhý ze známé pohádky. I černými vlasy se odlišuje od kamaráda. Ale jsou nerozluční přátelé a věrní i horliví ministranti. Pan farář je výškou postavy někde mezi oběma. Také teď se vsunuje mezi ně a ptá se: „Jedete na tábor?”

„Ne, budeme doma,” odpovídají okamžitě, jako by to měli naučené. A Lukáš dodává: „Pár dnů to půjde, ale pak se budeme nudit.”

„Mám pro vás zábavu a zároveň i práci,” říká kněz tajemně a hoši vpíjí své pohledy do jeho ušlechtilé tváře – vloni slavil padesátku a vrásky se mu již v obličejí spojily v cesty veselé či ustarané podle toho, zdali vznikly z úsměvu nebo bolu.

A hádanka pokračuje: „Pomůžete mi hledat kříže.”

„Jaké?”

„To já sám nevím,” přiznává kněz a zavazuje kluky mlčením, než jim sdělí pravdu o umírání pochovaného Dvořáka.

Kluci jsou okamžitě zhaví. Tuší dobrodružství a zároveň tajemství, které mohou pomoci odhalit. „Kdy můžeme začít?” ptá se Lukáš za oba.

„Hned po neděli,” odpovídá kněz a věří, že i Svát' a nebude záležitost odkládat a bude s nimi spolupracovat.

2.

V pondělí ráno, když školáci vespávají a užívají si tak první prázdninový den, přicházejí Lukáš s Davidem na ranní mši svatou. Překvapují tak otce Jana, který se jich ptá: „Chcete se stát detektivy?”

„Už se na to těšíme,” odpovídá Lukáš a mrkne na svého kamaráda, který hned sděluje, co slyšel doma: „Můj praděda vykládal v neděli u oběda, jak Dvořák za vlády komunistů odstraňoval kříže. Začal ve škole a pokračoval v orlovně, kterou komunisté zabrali. Potom taky venku... Děda o tom vykládal dlouho. Neuměl jsem si představit, kde to všude bylo.”

Kněz viditelně ožije. „Že by měl nebožtík výčitky svědomí kvůli odstraněným křížům? Je to možné, ale musíme to dokázat! Hned po mši svaté zavolám Svat'ovi a půjdeme pátrat do Dvořákova domu.”

„Ale on ty kříže doma neodstraňoval!” namítá Lukáš.

„Vím, vím, ale někde začít musíme,” trvá kněz na svém a přistupuje k liturgickému oblečení, aby se připravil ke mši svaté.

„Otče,” ruší ho David, „říkal jste, že ukazoval jedním směrem.”

„A kříže v obci byly různými směry,” doplňuje Lukáš.

„Takže,” přebírá nit' myšlenek kněz a otáčí se ke klukům, „takže myslel na jeden kříž?”

„Asi jo,” přidává se David a myšlenku doplňuje: „Měl bych se zeptat dědy, který kříž byl tím určitým směrem.”

Otec Jan už je skoro oblečený a chce sloužit mši svatou soustředěný, proto napomíná sebe i kluky: „Teď už toho přemýšlení nechejme, jinak na to budeme myslet po celou mši svatou.”

Kluci příkyvují, ale přitom se stále vracejí ke hledaným křížům. Pan farář to tuší, a proto se staví mezi oba ministranty a modlí se: „Pane Ježíši, přistupujeme nyní ke slavení mše svaté. Prosíme, pomoz nám ukázat naše myšlenky. Svěřujeme ti starost o hledané kříže. Porad' nám, až skončí mše svatá. Do té doby chceme myslet na Boží slovo a obětovat nejsvětější oběť.”

Po mši svaté zve kněz oba kluky na faru, kde jim připravuje snídani. Dozvídají se, že Svat'a je už v domě svého bratra, mohou tedy začít bez překážek luštit tajemství křížů. Jsou netrpěliví, než kněz vyřídí nezbytné záležitosti, a pak se plni očekávání vydávají k domku starého Dvořáka.

U jeho smrtelného lůžka vyslechnou znovu, jak se vše událo. Svat'a s panem farářem se shodnou, že umírající opakovaně ukazoval směrem ke dvoru a zahradě. Než vyjdou ven, zeptají se na psa, jehož pravidelné vytí doléhá až dovnitř.

„Teskní po pánovi,” vysvětluje Svat'a psovo podivné chování a dodává: „Ale bát se ho nemusíte, nic vám neudělá.”

Vybíhají tedy ven a zkoumají metr po metru nejenom volné prostory, ale i bývalý chlév a další hospodářské stavení. Musejí přitom odhánět od sebe černobílého křížence, který se jim pořád plete pod nohy. Procházejí půdou, sestupují do sklepa a nejvíce času jim zabere prozkoumání kůlny. Už jsou unaveni, když jejich práci přeruší zvon. Je poledne a pan farář je volá k modlitbě „Anděl Páně”.

Pak už spěchají na oběd. Nepočítají s tím, že by se dneska ještě vrátili k pátrání. Vidina rychlého vyřešení záhady se totiž rozplynula, bojová nálada vyprchala. Prázdninové dobrodružství si představovali jinak. Ale vynikající polévka Lukášovy babičky jim vrací dobrou náladu a když spořádají připravenou hromadu palačinek, chystají se pokračovat v přerušném pátrání. Nic přitom babičce neprozradí, jenom to, že něco hledají a nemohou to najít.

Babička se jich zeptá: „A to vám pan farář neřekl, co máte udělat?”

„On sám neví, kde to máme hledat.”

„To jsem pochopila. Ale když já něco hledám, tak mám vždycky u sebe pomocníka. A moc moudrého pomocníka!”

„Jakého?” vydechnou oba kluci naráz.

„Svatého Antoníčka.”

„Koho?” nechápe její vnuk.

„Svatého Antonín je patronem těch, kteří něco hledají. Když se k němu pomodlím, hledá se mi daleko lépe a většinou to potom najdu.”

Lukáš babičku téměř okřikuje „Modlili jsme se ráno v kostele k Pánu Ježíši. A on je daleko víc než svatý Antonín.”

„To máš pravdu,” příkyvuje babička, „ale Pán Bůh může své svaté pověřit nějakým úkolem. A svatý Antonín má za úkol pomáhat hledajícím.”

„Dobře,” neodporuje už Lukáš a ví, že babička se už dál vnucovat nebude.

Vydávají se opět k domku starého Dvořáka. Babička jim na cestu mává z okna. Přitom se modlí: „Svatý Antoníne, pomoz jim, ať najdou, co hledají. Moc tě o to prosím. Ať poznají, jak ty dovedeš pátrat a vypátrat.”

U domku však marně zvoní a buší na dveře. Prozvoňují pana faráře, který jim vzápětí sděluje, že Svat'a už dneska nepřijde. Snad zítra bude mít zase čas. Kluci jsou vzteklí – tak se těšili. Zklamání však trvá jenom chvíli. Rozhodují se rychle: přelezou plot a budou dál pátrat sami.

„A co to psisko?” varuje David před zvířetem.

Ale kamarád ho uklidňuje: „Rek je dobrák, víš přece, jak se k nám lísal.”

Přesto volají psa k plotu a teprve když vidí jeho vrtění ocasem, přehoupnou se přes plot. Rek jim nejenom neublíží, ale pořád se jim vnucuje, až ho Lukáš okřikne: „Lehni a dej nám pokoj!”

Zvíře se odplíží a začíná opět slabě výt – stýská se mu po zemřelém pánovi, který měl na něho vždycky čas. Přitom se přesouvá ke dveřím do chlívků, kde si sedá na bobek a pravidelně zvedá hlavu k vytí.

Lukáš si všímá jeho chování a napadá ho: jestliže měl pes tak rád svého pána, může nám leccos o něm prozradit. Proč se například pořád vrací ke dveřím do chlívků? Dopoledne tam také posedával. A proč teď rejdí čenichem ve škvíře pode dveřmi?

Lukáš volá na kamaráda: „Pes chce jít do chléva. Třeba nám chce něco ukázat. Pustím ho dovnitř.”

David namítá: „Ve chlévě jsme přece už byli.”

V zásadě však není proti, a tak vzápětí i on následuje Reka. Vidí, jak se prosmýkne mezi odloženým nábytkem a zabíhá za velkou skříň v rohu chléva. A už škrábe na nějaké dřevo a vzrušeně štěká.

Lukáš je už u psa a křičí: „Tu jsou nějaké dveře!”

To je povel pro Davida, který také vlézá do úzké uličky za skříní. Ale dál nemůže, protože úzký průchod je ucpaný „Otevři!” volá na Lukáše, který se očividně bojí tajemných dveří.

„Co když tam někdo je?”

David ho povzbuzuje: „Pes půjde před tebou!”

Lukáš je zelený strachem. Přesto odsunuje psa, který piští nedočkavostí, a stiskne kliku. „Je otevřeno,” říká si více pro sebe, aby si dodal odvahy.

David ho jistí pohledem, ale také tichou modlitbou: „Pane Bože, ať se mu tam nic zlého nestane.”

Pes proklouzne Lukášovi mezi nohama a v tmavé místnosti štěká radostí. Také David se dostává před zkoprnělého kamaráda a nahmatává vypínač. Je v dílně, kde ho vpravo upoutává pracovní stůl a skříň na náradí. Otáčí se vlevo a v hrůze vzkřikne: „Kříže!”

Vidí spoustu křížů, hotový křížový les: visí na stěně, stojí na zemi – kříže různých tvarů a velikostí jako vystavené trofeje. Také Lukáš je už uvnitř a při pohledu na podivnou sbírku prohlásí: „Tak toto ho strašilo před smrtí... Ani se nedivím.”

Stačí tři kroky a David ohmatává největší z křížů. „Jsme u cíle,” pronáší vítězně.

„Moc se pleteš,” opravuje ho Lukáš, „jsme teprve na začátku.”

3.

Nález sbírky křížů byl senzací nejenom pro Lukáše a Davida, ale také pro otce Jana a nebožtíkova bratra. Všichni se scházejí ještě týž den v dílně, aby se poradili na dalším postupu.

Pan farář se diví: „Jak je možné, že jste nevěděl nic o této dílně?”

„Nebyli jsme s bratrem velcí přátelé,” přiznává Svat’a, „on byl komunist, pronásledoval lidi kvůli náboženství, bral jim pole a nutil je myslet tak, jak myslel on. A s tím jsem nesouhlasil. Proto jsme se stýkali málo. Sblížili jsme se opět až v jeho nemoci. Ale se sbírkou křížů se mi nepochlubil. Až hrozné výčitky svědomí ho dohnaly k tomu, že o křížích promluvil.”

Kněz se zamyslí a dává otázku více sobě než druhým: „Co teď s těmi kříži uděláme?”

Lukáš si ví hned rady a rozhodně navrhuje: „Rozdáme je lidem v kostele.”

Svat’a je jiného názoru: „Já bych je tu nechal, nikomu zde nepřekážejí, bude to takové muzeum.”

Kněz však svírá rty a kroutí hlavou. „Ne, ne,” téměř vzkřikne, „vzali jsme přece na sebe úkol, že alespoň trochu napravíme to, co udělal. Jedině tak ulehčíme jeho duši.”

David namítá: „Ale vždyť ani nevíme, odkud kříže jsou.”

Svat’a přistupuje blíž ke sbírce a nahlas uvažuje: „Myslím, že něco by se určit dalo. „Po chvíli volá ostatní: „Podívejte, tady je množství stejných křížů. Ty budou z jednoho místa.”

Lukáš sahá na jeden z nich, obrací jej v ruce a vykřikne: „Tu je nějaký štítek!” Natáčí svislé dřevo a čte: „Obecní škola, invent. č. 123.”

Otec Jan povzdechne: „Takže vyhazoval kříže ze školy... Bože, odpusť mu toto provinění: bral dětem víru a pronásledoval ty, kteří mu v tom bránili. Četl jsem to v kronice: proti vyhazování křížů se postavili ředitel a dva učitelé. Museli opustit školu a jít pracovat do dolů. Ředitel brzy na to zemřel. Učitelé byli mladší, tak to přežili. Rodiče protestovali před školou, přijeli milicionáři, což byli takoví komunističtí vojáci, a demonstranty rozehnali.”

„A to všechno vedl můj bratr! Jak jsme se za něho styděli a domlouvali mu. Všechno bylo marné. Proto jsme se přestali navštěvovat.”

Po Svat’ových slovech je chvíli ticho, až se Lukáš zeptá: „Dalo by se mluvit alespoň s jedním z těch dvou statečných učitelů?”

„Žije už jenom jeden,” odpovídá Svat’a, „je mu již hodně přes osmdesát. Bydlí u syna a jmenuje se Baránek Alois. Je to za mostem, první uličkou doprava, třetí barák, má žlutou fasádu.”

Otázka, co s kříži, zůstává zatím nedoručena. Rozhodne se podle toho, co zjistí kluci u pana Baránka. Otec Jan se před odchodem modlí: „Všemohoucí Bože, otevírá se před námi bolestná historie. Dej, ať se s tím spravedlivě vyrovnáme a přispějeme tím také ke klidu zemřelého pana Dvořáka. Panno Maria, Královno mučovníků - obětí komunistické vlády, oroduj za nás.”

Na druhý den ještě není ani osm hodin a Lukáš s Davidem už stojí před domem, ve kterém by měl bydlet bývalý učitel, kterého komunisté poslali fírat do dolů. Po zazvonění se otevírá okno v přízemí.

„Dobrý den,“ zdraví David zeptá se: „Pan Alois Baránek?“

„Ano, co si přejete?“ odpovídá muž chraptivým a poněkud roztřeseným hlasem.

„Hledáme nějaké informace a vy byste nám prý mohl pomoci.“

„Pojďte dál,“ zve je muž okamžitě dovnitř a netrvá to dlouho, když usedají u malého občerstvení, aby vyslechli vzpomínky bývalého učitele.

„Bylo to hrozné,“ začíná vyprávět pan Baránek, „měl jsem tehdy počty ve čtvrté třídě. Najednou se prudce otevřely dveře a v nich stál Franta Dvořák, který měl pohřeb minulý týden. Oznámil mi: ‚Přišel jsem sundat kříže ze stěny.‘

Odpověděl jsem: ‚Ten kříž tu odnepaměti visí a bude viset dál.‘

‚Jsem tu z příkazu předsedy národního výboru.‘

‚Máte to písemně?‘

‚Nedělejte ze sebe hloupého. Dobře víte, že lidově demokratická vláda netoleruje ve školách kříže.‘

Neříkal jsem už nic. Věděl jsem, že je to stejně marné – komunisté si dělali, co chtěli, a nikdo jim nemohl zabránit. Dvořák přistoupil pod kříž a natáhl ruku. Byl krátký. Čekal, že mu pomohu, ale já jsem se ani nehnul.“

‚Pojď mi pomoci,‘ začal mně tykat a poroučet.

Nehnul jsem se z místa. On začal řvát a vyhrožovat, že mě vyhodí ze školy, když mu nepomůžu. Chytil mě za sako a nadával mi do zpátečníků. V příštím okamžiku mu viseli na ramenou a rukách kluci. Zavrával. A když se za něho zachytil další kluk, tak se poroučel na zem. Zasáhl jsem a poslal žáky do lavic. Ale on toho neměl ještě dost. Naopak řval vztekem a vyhrožoval, že na mě zavolá bezpečnost. Přitáhl si lavici pod kříž a hodlal se tak dostat do potřebné výšky. V tom okamžiku vyběhla z lavice pekařova Mária. Byla na lavici dříve než on a položila své tělíčko na celou plochu. To Dvořáka nejen překvapilo, ale dokonce i vyvedlo ze sebejistoty. Podíval se na mě, abych zasáhl. V té chvíli jsem se rozhodl, co udělám. Řekl jsem: ‚Sundám kříž sám a vezmu si ho domů.‘

Byl jsem o hlavu vyšší než on. Na kříž jsem dosáhl, vyvlekl jsem ho ze skoby a položil na katedru. Dvořák udělal rychlý pohyb, aby se ho zmocnil. Zastoupil jsem mu cestu. Rozhodl se, že ustoupí. Dosáhl svého a nechtěl zažít další střet s dětmi. Odešel.

Vzal jsem kříž a slavnostně jsem ho opět pověsil na stěnu. Děcka jásala. Společně jsme zazpívali píseň ‚Svatý Václave‘. Příští hodinu jsme měli zpěv. Kluci a děvčata vyběhli na dvůr a do přilehlé zahrady, aby natrhali květiny. Ozdobili jsme kříž a zpívali Pánu Ježíši celou hodinu. Bylo to jako o Božím Těle. Po vyučování se šťastné děti rozcházely domů. Tušil jsem, že je takto vidím naposledy.

Druhý den ráno nás svolal školník do ředitelny. Seděl tam Dvořák, předseda národního výboru, příslušník bezpečnosti a nový ředitel, kterého jsme neznali. Předal mi okamžitou výpověď. Nesměl jsem už ani vejít do třídy. Bez práce mě však komunisté nenechali. Donutili mne, aby nastoupil do dolů kopat uhlí. Vydržel jsem to a vidíte, jsem tady a Franta je už na hřbitově. Nehněvám se na něho, byl hloupý, když tak věrně sloužil. Byl však i zlý, Bůh mu odpusť!“ končí vyprávění pan Baránek a pak se kluků ptá, jaké je to v dnešní škole.

Lukáš s Davidem se vrací domů před polednem. Už vědí, komu by mohli předat kříže z bývalé školy. Jistě panu Baránkovi, ale také jeho bývalým statečným žákům. Pan Baránek je zná a sám je ochoten jim kříže předat. Jsou to všichni katolíci, ani jeden z nich víru nezradil. Jistě i zásluhou učitele, který jim byl příkladem.

Když se Lukáš loučí s Davidem před jeho domem, tak si postesknou: „Takového učitele kdybychom měli ve škole! A vůbec by mně nevadilo, že je tak starý.“

„Budeme za ním chodit, přece nás tak pěkně pozval. Ale teď už ahoj, nebo bude zle, že jdu pozdě na oběd.“

4.

Otec Jan byl velmi potěšen, když kluci vyprávěli o svém setkání s panem Baránkem. Zavolal hned Svaťovi, se kterým potom v dílně vyňali všechny kříže, které byly kdysi odneseny ze školy.

Kluci jsou povzbuzeni úspěšnou výpravou a plánují další. Pan farář jim to schvaluje, když říká: „Bůh žehná naší snaze alespoň trochu napravit krivdy minulosti a zároveň tak ulehčit zemřelému, který tyto skutky napáchal.“

Svaťa nad sbírkou křížů přemýšlí: „Jsou tu určitě kříže z Orla, ale nepoznám je.“

Lukáš připomíná, že jeho praděda si pamatuje, že ze školy šel Dvořák do Orla.

David nechápe, o co jde, proto se ptá: „Orli donesli nějaké kříže?”

Všichni se zasmějí, ale pan farář hned vysvětluje: „Lidé dříve chodívali mnohem více cvičit než my dnes. Nezdržovala je televize a další média, a tak hlavně přes zimu, kdy už nebylo tolik práce na poli, chodili do tělocvičny a tam proháněli své tělo. Věřící katolíci se přitom sdružili ve spolku, kterému dali název Orel – chtěli být zdraví a plní elánu jako zdravý a silný orel. Tato organizace byla skutečně velmi silná a podnikavá. V mnoha obcích budovala velké domy, kterým si říkalo orlovny. V nich se nejenom cvičilo, ale také hrálo divadlo a pořádaly další akce. Komunisté hned po převratu Orla zrušili a jeho majetek zabavili. Z orloven se staly kulturní domy. Po sametové revoluci v roce 1989 byla činnost Orla obnovena. Začaly soudní procesy o navrácení orloven. V některých obcích se to podařilo, ale v mnoha případech k navrácení nedošlo. Také u nás zůstal kulturní dům stále kulturním domem a činnost Orla se neobnovila.”

Svat'a skáče panu faráři do řeči: „Ale žijí ještě pamětníci, kteří v Orlu cvičili a mohli by podat potřebné informace.”

„Výborně! Kluci, máte tedy šanci. Promluvíte s nimi a získáte tak podklady pro to, abychom poznali kříže, které visely původně v orlovně. Bůh vám žehnej, abyste byli úspěšní a mohli jsme zase nějaké kříže odtud vysvobodit a zároveň tak ulehčit duši zemřelého Františka Dvořáka.

David vytahuje zápisníček a zaznamenává jména orlů, která si Svat'a pamatuje. Přitom naříká: „Ještě jich bylo daleko více, ale hlava mně už další neprozradí.”

„To nevadí,” radí pan farář, „oni se znají mezi sebou a lehce od nich získáte další adresy.”

Schůzka v tajné dílně agresivního komunisty Dvořáka končí. Hoši dávají do vaku kříže ze školy, aby je odevzdali panu Baránkovi. Ale myšlenkami jsou již u orlů, kterým by rádi předali jejich kříže co nejdříve. Před vraty domu zemřelého Dvořáka se loučí s panem farářem a s vakem na zádech se vydávají k bývalému statečnému učiteli.

Míjejí travnatou plochu, která je nezastavěnou špicí pozemku, na kterém je několik bytovek. několik kluků zde hraje fotbal. „Pojďte si zahrát, je nás málo,” zve je vysoký a hubený Radek.

„Nemáme čas,” odpovídá David za oba.

Lukáš mu přitom šeptá: „Měl's mu říct něco jiného, teď nám nedá pokoj.

A má pravdu. Radek jim nadbílá a staví se proti nim. Ostatní hoši se trousí za ním. „Kampak máte tak napilno? Nechcete nám to prozradit?”

Přímý David se dopouští další chyby, když mu odpovídá: „To je naše tajemství.”

A mít tajemství před ostatními kluky... není vám to blbé?

„Ne,” odpovídá David okamžitě a chce se Radkovi vyhnout a pokračovat v cestě.

„Stůj!” zařve dlouhán, „cítíme se ohroženi vaším tajemstvím. Kdoví co chystáte proti nám za akce!

Lukáš se snaží situaci napravit. Dopouští se další chyby, když říká: „Odevzdáme jenom ten vak a přijdeme hrát.”

„A co máte v tom vaku?”

„To je právě ono tajemství,” vysvětluje David.

„A co když nás to vaše tajemství ohrožuje?”

„Nemusíte mít obavy,” ujist'uje David Radka a poprvé si uvědomuje, že tento čahoun bude chtít vydání tajemství za každou cenu.

„Máme velké obavy, ukažte vak, a pak můžete jít.”

„Nesmíme, slíbili jsme, že obsah doručíme a nikomu nic neřekneme,” přidává se Lukáš a doufá, že svým mírným hlasem přece jenom uspěje.

Ale je to marné. Radek si to zamíří přímo k vaku na Lukášových zádech. Ten se otáčí a staví se čelem proti útočníkovi, který vyhrožuje: „Neblbni, nebo jich pár dostaneš! Pak ještě poprosíš, abychom se do vaku podívali.”

Teď je už všem jasné, že to Radek myslí vážně. Neustoupí, aby neztratil vládcovskou korunu mezi kluky. Lukáš se dává se na útěk. Ale najde se Radkův „služebníček”, který mu nastavuje nohu. Padá, vak mu sjíždí z ramene a setrvačností se kutálí a klouže po vozovce, až se zastavuje o obrubník chodníku na protější straně ulice.

Lukáš si kryje hlavu a čeká kopance a další údery. Ale namísto toho nad ním Radek řve: „Chyťte ho, zloděje!”

Když otřesený ministrant otevírá oči, vidí už jenom Radka s několika pomocníky, jak běží ulicí. Mnohem menší David jim nemůže stačit, zaostává a vzdává to. Rozhlíží se kolem sebe – vak nikde! Vstává a za chvíli kamaráda dobíhá. „Kam s tím vakem běží?”

„Sebral ho nějaký cizí kluk. Nemají šanci ho dohnat.”

„Už se zastavují,” postřehne Lukáš, „musíme se schovat, nebo nás ještě zmlátí.”

Mají štěstí - jsou na malé křižovatce, ze které doprava stoupá do kopečku úzká ulička. Mizí v ní, aniž to Radek a jeho sluhové postřehnou. Vybíhají až na kopec a tam se schovávají v košatém keři akátu. Tu se teprve Lukáš dozví, co se vlastně událo. David mu to přesně popisuje: „Kája ti nastavil nohu, padal's a vak letěl o kus dál. Najednou tam byl kluk, snad osmák. Vůbec ho neznám, je tu asi na prázdninách, popadl vak a běžel pryč. Nikdo mu nemohl stačit, je to nějaký atlet. Utekl jim a tím také nám. Kříže jsou pryč.”

„A hrál předtím s nimi fotbal?”

„Nevím. Ale spíš ne, nebyl v tom chumlu kolem Radka.”

„To je nadělení. Pan farář bude mít radost. Dneska nás pochválil, teď to bude muset odvolat.”

„Nemůžeme za to,” brání se David, „přepadli nás a chtěli obrat.”

„To nás neomlouvá, kříže jsou pryč a navíc nevíme, kdo je má v rukou. Připadám si jako Tarsicius, kterého také chtěli obrat.”

„Jenomže jeho zabili a my jsme tady.”

„To nevadí, ale přepadení bylo podobné. Stal se ještě více našim patronem. Poprosíme ho, aby nám pomohl.”

„To můžeme,” souhlasí David a sám začíná prosbou: „Svatý Tarsicie, prosíme, pomoz nám. Tys chránil svatou hostii, my jsme chránili kříže. Pomoz nám ty kříže najít.”

Lukáš řekne jenom „Amen”, pak vystupuje z keře a dává se s kamarádem na cestu domů dlouhou oklikou, aby nenarazili znovu na Radka.

Na oběd docházejí zavčas, ale vůbec jim tentokrát nechutná.

5.

Po nešťastném dopoledni, ve kterém přišli Lukáš s Davidem o kříže, a po obědě, který jim nechutnal, se nemohou hned sejít.

Lukáš posílá SMS: Teď nepřijdu, napřed musím udělat práci na zahradě.”

David je této zprávě rád, protože je na tom podobně. Odpovídá: Já zase musím do sběru s papírem a železem.”

Lukáš si vybíjí zlost na plevelu, který sužuje mrkev, petržel a další plodiny. Půda je akorát dobře vlhká, a tak mu jde práce od ruky. Když okopává růže, ozve se mu nečekaně mobil. Koukne na display. Pan farář! Mám to vůbec vzít? Bude chtít vědět, jak to dopadlo s těmi kříži. Co mu mám říct? Lépe hned, než na to myslet. Mačká příjem.

„Tady otec Jan,” slyší první slova a připravuje se, co řekne. „Lukáši,” pokračuje pan farář, „je tu vedle mne Pavel, ty ho asi neznáš. Bydlí v Praze a je tu na prázdninách. Donesl vak s kříži, který vám chtěli vzít nějakí kluci. Můžeš přijít anebo ho mám zavést za tebou?”

Lukáš je tak překvapen, že neví, jak reagovat. A když už chce něco říct, tak má stažené hrdlo.

„Haló, jsi tam?” ptá se kněz.

Zakoktá cosi o záhonech. Pan farář se dovtipí, proto říká: „Dovezu ho k vám, jsem tam do deseti minut.”

Lukáš se musí zhluboka nadechnout, aby se uklidnil. Je to možné? Vak je tedy na světě! A pan farář se nezlobí! Jak ten Pavel poznal, že má jít na faru? Teď musím pohnout, abych to dokopal, než přijedou!

Vychází mu to. Pan farář se ještě zdrží s nějakou návštěvou, a proto přijíždí o něco později. Vítá ho Lukáš, zpocený, ale už bez motyky. Má všechno hotovo a je volný. „Chvála Kristu,” zdraví a pak si podává ruku s Pavlem, který dopoledne vytrhl vak Radkovi a jeho partě.

„Otec Jan vidí Lukášovy rozpaky, proto ho ujišťuje: „Všechno už vím, jsem rád, že to takhle dopadlo.”

„Ale já nevím,” skáče mu Lukáš do řeči.

„Co nevíš?”

„Nevím, jak se Pavel dostal k tomu vaku. A kde se tam vůbec vzal?”

„Řekne ti to sám, je to zajímavé,” odpovídá kněz a kývne na Pavla.

„Bylo to zvláštní,” ujímá se mladík slova, „jsem tu na prázdninách u babičky a dědečka, četl jsem si. Chtěl jsem si pohovět, když té atletiky mám v Praze až po krk. Ale nějak mě to nebavilo, i když jinak vydržím u knížky celé hodiny. Začal jsem se nudit a táhlo mě to ven. A tak jsem šel, přestože jsem původně

nechtěl vytáhnout paty z domu. Prošel jsem pár ulic a zahlédl kluky, jak hrají fotbal. Napadlo mě, jestli by mě třeba nevzali... Ale pak jste přišli vy a já viděl všechno, co se stalo. Nebylo pro mne problémem vzít vak a utéct. Tu mně nemůže nikdo stačit. To je všechno.”

„Ale proč jsi přinesl vak na faru?”

„Přiznám se, že jsem byl zvědavý, co je uvnitř. A když tam byly kříže, tak mně bylo jasné, že patří na faru.”

Pan farář spokojeně pokývne hlavou a dodá: „Zavezu ty kříže panu Baránkovi raději sám.”

„Já pojedu s vámi,” hlásí se Lukáš okamžitě, „a David musí jet taky.”

Kněz příkyvuje, a tak za půl hodiny zvoní u domku pana Baránka, který je radostně vítá a přejímá od nich kříže, které kdysi Franta Dvořák odstranil ze školy. „Budou v dobrých rukou,” ujišťuje pana faráře a zve všechny dál.

„Nemohu,” omlouvá se otec Jan a kluci také nemají čas – musejí přece pátrat mezi orly po nějaké stopě ohledně jejich křížů.

Zamíří na první adresu, kterou mají od Svati. Po zazvonění jim otevírá stará paní. „Dobrý den, prosím vás, je pan Volný doma?”

„Kdepak, chlapci, je v nemocnici a není to s ním dobré,” odpovídá žena, které vhrkly do očí slzy.

Podobně neuspějí ještě na dvou adresách. „Už mám poslední jméno,” přiznává Lukáš, a tak zvoní s obavami u pěkného domku na okraji obce.

Ale tentokrát jim otevírá muž. Navíc je to pan Mácha, kterého hledají. David se představuje: „Jsme ministranti a posílá nás za vámi pan farář.”

„Znám vás z kostela, nemusíte se mi představovat. Co si přejete?”

Když kluci sdělí, že se jim jedná o Orla, rozzáří se sedmdesátníkovi oči a zve je ihned dovnitř. Cestou jim povídá: „Orel, to byla moje velká láska, kterou mi sebrali komunisté. Naštěstí jsem při cvičení stačil poznat dívku, kterou jsem si vzal za ženu. Oba vzpomínáme na dobu v Orlu jako na nejkrásnější část našeho života.”

„A proč se vám tam tak líbilo?” ptá se Lukáš.

„Strašně rádi jsme cvičili, běhali. Také jsme tam tancovali a pořádali různá setkání. Chodil mezi nás náš milý pan farář. Byl to už starý pán, ale měli jsme ho moc rádi. Modlili jsme se s ním a zpívali krásné písně. Když jsme se seznámili s Maruškou, byla pro nás orlovna rájem na zemi.”

Lukáš vstupuje do růžových vzpomínek faktickou poznámkou: „Když jste se modlili, tak jste potřebovali kříž.”

„V čele tělocvičny visel nádherný velký kříž. V každé místnosti byl kříž menší, ale také pěkný. Modlili jsme se vždycky ve stoje a čelem ke kříži.”

„A poznal byste ty kříže?”

„Už je to dlouho, co je Franta Dvořák ukradl. Když si pro ně přišel a křičel cosi o nařízení lidově demokratického státu, tak jsme kříže bránili zaťatými pěstmi. My orlové jsme byli vedeni k tomu, abychom uměli svou víru hájit. Franta se neodvážil proti nám zakročít, i když měl sebou dva příslušníky bezpečnosti. Když odtáhl, zpívali jsme do nočních hodin vítěznou píseň. Ale bylo to naposledy: kříže odnesl v noci. Nevíme, jak se tam dostal, ale bylo tomu tak. Brzy na to přišel zákaz Orla. Nadávali jsme, vztekali se, děvčata brečela. Orel byl přeražen do jednotné tělovýchovné organizace. A tu vedli komunisté. Do orlovný jsem od té doby nevstoupil, komunistům jsem nikdy nesloužil. Neměli mně co sebrat. Byl jsem zedník a pracanty oni potřebovali.”

Pavel, který až dosud mlčel, má nápad, a proto se ptá: „Máte nějaké fotky z orlovný?”

„Tehdy se tolik nefotilo jako dneska, ale několik obrázků mám. Jsou z orelského plesu. Ale ty vám jenom ukáží, z ruky je nedám, jsou pokladem, ke kterému se vracím, když je mi smutno a vzpomínám.”

Bývalý nadšený orel vytahuje ze skříně složku a na stůl klade fotografie. Kluci je přelétnou dychtivě očima a vzápětí křičí jeden přes druhého: „Tu je!” – „A tady taky!” – „Tady je zase jiný kříž!”

A je tomu tak: na fotografiích je zachycen nejen hlavní sál, kterému vévodí velký kříž, ale i další místnosti, kde se bavili účastníci plesu. Je tu dokonce i fotografie z hlavní kanceláře Orla, kde sedí tehdejší předseda s panem farářem. A fotograf jako by si dal záležet, aby přitom vždy zachytil i symbol křesťanů – Ježíšův kříž.

Ještě dobrou hodinu vypráví pan Mácha zážitky z Orla. Když se s ním kluci loučí, mají od něho příslib, že zítra donese fotky na faru, aby si je mohl pan farář okopírovat.

Při loučení před domkem jim starý muž řekne: „Komunisté nám toho vzali hodně. Ale nemohli nám vzít to nejdražší: víru v Boha. Tu jsme si my orlové zachovali dodnes.”

6.

Fotografie pana Máchy byly spolehlivým vodítkem při výběru orelských křížů v zadní dílně Franty Dvořáka. Je třeba uznat, že pořádek úslužný komunista ve své sbírce měl: orelské kříže byly jako vzácná kořist umístěny na čestném místě v levém horním rohu stěny.

Pan Mácha svolal všechny dosud žijící orly a slavnostně jim předal ukradené kříže. Byli hluboce dojati, mnozí plakali, ohmatávali a hladili Spasitelovo tělo.

Pro kluky a pana faráře to však byla jenom zastávka, která byla ještě vzdálená od cíle cesty. Kde hledat další majitele křížů? Pavel si všiml velkého železného kříže v rohu místnosti. Zdálo se, že jej nebylo vidět, protože jej zakrýval bok velké dubové skříně. Společně jej vysmýčili na volné prostranství a pan farář hned poznal jeho původ: „Je to polní kříž.“

Lukáš ho ohmatává a prozrazuje: Železný vršek je vsazen do kamene. Pěkná práce... Ale kde kříž stál?”

Svat'a neví a pan farář také krčí rameny. „Může nám pomoci nějaký pamětník anebo zase fotografie.“ přemítá přitom nahlas.

David se jen tak pro jistotu ptá: „A nemohlo by to být v té tajné farní kronice?”

Kněz pokrčí rameny a odpovídá Pavlovi na jeho dotaz, proč se kronika nazývá tajná: „Psal ji farář, který zde působil v době největšího komunistického útlaku. Je tajná proto, že po připsání nějaké informace ukryl knihu na tajné místo, kde by ji nikdo nehledal. Tak přečkala kronika období komunismu a my si můžeme udělat obrázek, jaké to tehdy v naší obci bylo.“

Na Pavlovi je vidět, jak ho spis z nedaleké minulosti zajímá. Není tedy divu, že se zeptá: „A mohli bychom tu kroniku vidět?”

„Sám ji nemám ještě zcela přečtenou. Objevil jsem ji nedávno při úklidu na půdě. Ale když máte zájem, tak ji prolistujeme spolu.“

Až na Svat'u se celá skupinka přesouvá na faru. Tam kněz obřadně vyndává ze skříně tlustou odřenou knihu a začíná v ní listovat. Kluci dychtivě hledí na každou stránku, jako by měli objevit okamžitě údaj o polním kříži.

Kněz uvažuje nahlas: „Druhá družstva vznikala v roce 1958. Množná tehdy byl kříž odstraněn.“

Četba rukopisu není snadná, ale při zběžné prohlídce náhle kněz vzkřikne: „Mám to!”

„Čtěte!” ozývá se ze všech stran.

Mladí detektivové ho nemusejí dvakrát pobízet, a pan farář začíná číst: „Každoročně se vydáváme do polí na svátek sv. Marka.“

„Kdy to je?” skáče do David do četby.

„25. dubna,” odpovídá kněz a pokračuje v četbě: „V čele průvodu jde kříž, pak lidé a nakonec já s ministranty. Modlíme se za úrodu. I tentokrát jsme vyšli. Do poslední chvíle jsem měl strach, že nám to tajemník zakáže. Ale kupodivu se tak nestalo. Vždyť postupně zakazoval všechny průvody venku. A tak jsme šťastně vyšli, odhodláni prosit Boha uprostřed přírody. Vydali jsme se po silnici na dolní konec obce a odbočili jsme na cestu podél hřbitova. Mírným kopcem jsme vystoupali k začátkům polí. Průvod se náhle zastavil.“

„Co se děje?” ptali se lidé vzadu. A zepředu k nim dorazila odpověď: „Cesta končí.“

Razil jsem si cestu mezi lidmi, až jsem to uviděl: tam kde se dosud rozbíhaly od cesty jednotlivé pásy políček, byl teď jeden čerstvě pooraný velký lán.

Lidé lamentovali: „Jak se dostaneme ke kříži?”

Ministrant, který šel v čele průvodu, křičel: „Vždyť tam žádný kříž není.“

A bylo tomu tak. K místu našeho prvního zastavení to bylo snad sto metrů. Ale mohli jsme si oči vykoukat – po kříži nebylo ani památky. Bylo to zřejmé: při zcelování pozemků kříž někomu zavazal, a tak byl odstraněn. Muži i ženy začali nadávat na komunisty. Ozývaly s dokonce výkřiky: „Jdeme na ně! Vyřídíme si to s nimi! Takhle zničit dědictví po předcích!”

A tu se ozval silný hlas Franty Dvořáka: „Mlčte! Dávejte si pozor na to, co říkáte, abyste neskončili jako kulaci!”

Lidé ztichli. Moc dobře věděli, co to znamená: Kulaci byli velcí sedláci, které komunisté pro výstrahu pozavírali do vězení. Všichni věděli, že Dvořák nemluvil do větru. Stačilo by jeho jedno slovo a následovalo by vyšetřování a vězení. A tak jsme se vraceli do kostela mlčky a se svěšenými hlavami. Už nikdy

nebudeme moci vyjít průvodem do polí... A kdo bude žehnat naším polím, když Dvořák odstraní kříže? Smutná je naše doba, ve které nám komunisté chtějí vzít naše náboženství. Ale my se nedáme! Alespoň za svou osobu to slibují!”

Kněz pokládá kroniku na stůl a povzdechne: „Teď už víme, kde kříž stál, ale i dnes je tam lán. Kam jej tedy ustavíme?”

Lukáš vzkřikne: „Mám nápad!”

„Ven s ním!” povzbuzuje ho David.

Ta cesta podél hřbitova končí stále tam, kam kdysi došel průvod. Je tam ve svahu taková neobdělaná špice. Roste tam plevel a občas tam někdo vyveze odpad ze zahrady. Špici vyčistíme a postavíme tam kříž. Bude blízko místu, kde předtím stával.

Panu faráři se nápad líbí: „Vezměte nářadí a tu plochu tam vyčistěte, já zajdu hned na obecní úřad a nahlásím, že kříž tam zítra postavíme.”

Úkoly jsou rozděleny: kluci doprovázejí Lukáše, který vypůjčí doma nářadí. Společně pak s radostí zamíří k místu, kde bude zítra stát kříž. Když se pustí do práce, zjišťují, že je tam hodně smetí a odpadů - našťastí není hřbitovní skládka daleko. Krátce před polednem je pozemek vyčištěný a kluci se pouštějí do rytí. Vůbec si přitom nevšimnou, že v nedalekém křoví se uhnízdil Radek se svou partou. Sliboval před svými kamarády pomstu tomu přistěhovalci, který jim sebral vak s neznámým pokladem. Sledoval ho, až zakotvil zde za hřbitovem. Nejraději by ty farářovce ztrestal! Ale zdržuje ho jedno: ten přistěhovalec umí běhat... neumí se také dobře rvát? Podruhé s ním prohrát nechce. Proto vyčkává a napíná uši, aby se dozvěděl, co tam ti farářovci zamýšlejí udělat. Jeho kamarády už to v křoví nebaví. Proto je propouští: „Dneska máte volno. Já si to tu pohlídam a zítra se uvidí... každopádně farářovci poznají, že jim šlapeme na paty. A ten přistěhovalec pochopí, že se musí chovat podle místních zákonů!

Lukáš, David a Pavel odcházejí úderem poledního zvonu na oběd. Když jsou u keřů, zastavují se a spojují se mobilem s panem farářem. Oznamují mu, že po obědě pozemek zryjí a uhrabou. Přitom se dozví, že obecní úřad nemá nic proti postavení kříže na nevyužitý pozemek. „Domluví se se Svat'ou, vezmu auto s vozíkem a kříž tam dovezeme,” slibuje kněz.

Radek ukrytý v keři tato knězova slova sice neslyší, ale stačí mu, co vykřikne v nadšení David: „To je fantastické. Ještě dnes tam bude kříž stát!”

Když se trojice kluků vzdaluje, tak si řekne sám pro sebe: „Oni budou stavět, a my budeme bořit. Bude to jako se sněhuláky. Musí poznat, kdo je tu pánem a koho není radno dráždit.”

7.

Lukáš, David a Pavel dodrželi slib a zaplevelenou špici vyčistili, poryli a uhrabali. Spojují se s knězem a dovídají se, že nakládá se Svat'ou kříž na přívěsný vozík. „Hurá,” radují se, že jejich dílo bude za chvíli korunováno úspěchem.

Skutečně se brzy dočkají příjezdu pana faráře, který se Svat'ou vykládají kříž z vozíku. Uprostřed pozemku hloubí jamku, do které usadí kamenný podstavec kříže. Zapotí se všichni, než kříž dostanou na určené místo. Kyprou hlínu kolem podstavce ušlapou a následně uhrabou. Kluci se podívají jeden na druhého a zeptají se ústy Lukáše: „A co tu poroste? Zase plevel?”

Kněz se usměje, udělá několik kroků do auta a přináší dva igelitové sáčky. Přitom kluky uklidňuje: „Nebojte se, myslel jsem na to. Zasejeme sem trávu a vašim úkolem bude ji zalévat. Na hřbitov je to kousek, jsou tam i konve.”

Klukům nemusí nic říkat. Rozběhnou se pro vodu ihned. Vracejí se, když už pan farář zahrabává poslední kousek naseté trávy. Mohou ji zalít a zajít ještě pro jednu dávku vody.

Tam, kde ještě ráno byla neutěšená zaplevelená špice, je teď upravený pozemek, ve kterém se tyčí k nebi starobylý kříž. Jsou šťastni, že alespoň takto napravili další zlý skutek zemřelého pana Dvořáka, a ulehčili tak jeho duši.

Pan farář si stoupá proti kříži a kluci se tísní kolem něho. Dělalí spolu znamení kříže, přidává se k nim i Svat'a, který stojí skromně za nimi. Kněz se nahlas modlí: „Děkujeme ti, všemohoucí Bože, že jsme mohli napravit křivdu spáchanou na tomto kříži. Kéž Ježíš opět žehná naším polím, aby přinášely bohatou úrodu. Amen.”

Poté se ještě hlasitě modlí „Otče náš“, „Zdravas Maria“ a přidávají „Věřím v Boha“, aby Bohu ukázali, že jedině víra je vede k tomu, aby napravovali velkou křivdu na křížích.

Radek se osvědčil jako trpělivý pozorovatel. Dověděl se hodně a vyklíčil v něm plán. Jakmile kněz, Svatá i kluci odjeli, svolává mobilem svoje kamarády. Přicházejí neochotně, ale když zjišťují, že nemusí dřepět v keři, jsou ochotni pro svého vůdce udělat cokoliv. Poslechnou proto i příkaz: „Do keřů!“

Blíží se totiž staří manželé Hubáčkoví. Všimají si kříže a zajásají. Muž vzkřikne: „Ten kříž stával Na Pahorku, pamatuji si ho velmi dobře. Kdopak ho našel a tak krásně postavil?“

Manželé chvíli postojí v modlitbě a pak pokračují v cestě úzkou pěšinkou vpravo směrem na druhý konec obce. Musí přitom vystoupat ještě o několik metrů výš. Když jsou nahoře, ještě se ohlédnou směrem ke kříži. Kdo to tam stojí? Nějací kluci. Stará paní toho velkého hned poznává: „Ten velký je nejstarší od Vášových.“

Muž k tomu podotkne: „Že by se modlil?“

„Kdepak! Ten do kostela vůbec nechodí“

„Jak to můžeš tak stoprocentně tvrdit?“

„Víš co, pojďme už radši, nebo přijdeme k dceři pozdě a bude zase brblat,“ ukončuje žena krátké zastavení a pozorně se dívá pod nohy, aby na hrbolaté polní pěšině neupadla.

Lukáš s Davidem se tentokrát dobře vyspali. Mše svatá je až večer, a tak dlouho vylehávali. Také Pavel nikam nespěchá. Jsou domluveni s kluky na desátou hodinu – sejdou se na hřbitově u studny. Zalijí trávu kolem kříže a pak se uvidí. Pan farář dneska není doma, někam odjel a vrátí se až navečer přede mší svatou.

Scházejí se přesně, když na věži odbíjí desátá hodina. Mají dobrou náladu. Ještě stále je hřeje včerejší usazení kříže. Navíc má pro ně Lukáš zajímavou nabídku: „Domluvil jsem s pradědou, že můžeme za ním přijít. Ví leccos, co Dvořák prováděl a můžeme získat nějakou stopu.“

David souhlasí: „Zalijeme trávu a půjdeme za ním.“

Vydávají se husím pochodem s plnými konvemi ke kříži. „Je na zemi?“ vzkřikne Pavel, který je nejvyšší a vidí spoušť jako první.

„Co?“

„Kříž!“

Pak už křičí jeden přes druhého: „Kdo to udělal? – „Musíme ho vypátrat!“ – „Nějací staří komunisti!“

Po těchto prvních výkřicích si nešťastní kluci sednou na mez vedle pěšinky a přemýšlejí, co mají udělat. Padají různé návrhy, až se shodnou na jediném: „Nahlásí to na obecní úřad, ať udělají oni pořádek.“

Také starosta je zděšený z toho, co se děje v jeho obci. Zajede se hned na místo podívat a slibuje, že viníka tvrdě potrestá. Až dosud všechno sleduje Radek ve svém úkrytu. Když se vrací starosta do svého úřadu, odchází i on. Dostává totiž strach, aby ho tu někdo nezahlédl. Jinak si je jistý, že je nikdo při akci neviděl. A kluci nepromluví – na to jsou již trénovaní. Prochází pomalu ulicemi, aby si vyslechl hlášení místního rozhlasu. Znepokojí se, když slyší vzrušený starostův hlas: „Vážení občané, za hřbitovem byl včera vztyčen starobylý kříž. Nějací vandalové ho v dnešní noci skolili a poškodili upravený terén. Pokud by někdo z vás něco o tomto činu věděl, spojte se přímo se mnou. Jsem pobouřen, že máme mezi sebou takové občany. Musíme je vypátrat a potrestat!“

Po tomto hlášení se mnoho lidí v obci rozčilí. Mnozí se byli ještě včera podívat, jak krásně kněz s ministranty upravil plochu a postavil v ní kříž. Mnozí ještě starobylý kříž poznali, jiní radostně pokyvovali hlavami, že bylo konečně zlo napraveno. Ale nyní na otázku: „Kdo to mohl udělat?“ odpovídají pouze bezradným pokrčením ramen.

Paní Hubáčková však zvedá telefon a informuje starostu o klucích, které s manželem viděla u kříže.

„A víte, jak se jmenují?“

„Akorát jednoho z nich. Je hodně nápadný, vysoký, Radek Váša se jmenuje.“

Starosta děkuje babičce a když položí sluchátko, tak si pro sebe říká: „Ten Radek je známá firma, to by nemusela být falešná stopa. Ať si to policajti prověří.“

Když se kněz navečer vrací domů a vystupuje před farou z auta, zeptá se ho jeden z farníků: „Pane faráři, co na to říkáte?“

Kněz nemusí předstírat překvapení, protože si dnes udělal volno, aby si skutečně odpočinul. Měl vypnutý mobil, a tak se skutečně nedozvěděl, co se stalo. A tak potřebuje vysvětlit, čím dneska žije obec.

„A vypátrali už někoho?“ ptá se kněz.

„Ano, já bych to do něho neřekl: Radek Váša.“

„Já bych to zase do něho řekl,“ odpovídá kněz a jde otevřít bránu.

V autě pak hodnotí situaci: Mstí se za ten vak a vůbec za to, že ho kluci ignorují jako důležitého vůdce. Zlý duch má poplach: tolik křížů se najednou dostalo na svobodu. Ale nenadělá nic, protože kříže vysvobozujeme ve jménu Ježíše.

8.

Po vypátrání viníků se starosta zasadil, aby rodiče mladých vandalů dali kříž a pozemek kolem něj do původního stavu. Znovu instalovaný kříž se tak stal takřka poutním místem mnoha lidí. Každý jej chtěl vidět a starousedlíci museli vyprávět, kde dříve stál. Přitom nezůstalo utajeno, že původní kříže získali nedávno zpět orlové a bývalí stateční žáci ze školy. Přitom se šíří od domu k domu, od úst k ústům zvědavá otázka: Kde pan farář ty kříže bere?

Potrestaný Radek cítí šanci, jak se pomstít. Dochází mu, že onen vak obsahoval kříže, které lidé kolem faráře přemísťují. Kde je však berou? Mohl bych svoje zjištění nahlásit starostovi anebo přímo policii. Ale co bych tím získal? Ještě by mi řekli, že si vymyslím, že se chci mstít. Musím to vypátrat sám.

Ještě týž večer volá starosta: „Pane faráři, i zde na obecním úřadě musely být pověšeny kříže: Nevíte o nich nic?“

„Nevím, ale pokusím se něco zjistit. Potřeboval bych nějakého pamětníka. V tom byste mně mohl pomoci vy. Žije ještě nějaký člověk, který byl na úřadě zaměstnaný v době, kdy získali moc komunisté?“

„Pane faráři, to vím jistě, že z bývalých zaměstnanců obce nežije již nikdo.“

„A nějakou kroniku z té doby tam máte?“

„Určitě. Na děláním kronik si komunisté potpěli. Rádi se viděli na fotografiích, oslavovali tak svoje zásluhy.“

„A mohli bychom si kroniku vypůjčit.“

„Vám ji, pane faráři, půjčím, ale jinak musí zájemci studovat kroniku zde na obci. Máme jenom originál a nechceme o něj přijít.“

Kroniku skutečně zanedlouho doručí starostova sekretářka – pátrací akce tak může pokračovat. Ale otec Jan, Pavel, Lukáš i David na žádném snímku kříž neuvidí. Náhle pana faráře napadne: „Na fotkách je tolik lidí – třeba by někdo o křížích něco věděl.“

Pavel ví, že tady nepomůže, proto nechává Lukáše s Davidem ponořit oči do starých fotografií. Pan farář je usměřňuje: „Tady je dětský soubor, zkuste tam někoho poznat. Ale pozor! Dneska jsou tyto děti již babičkami a dědečky.“

Vzápětí zaboří David prst mezi děvčata a vzkřikne: „To je určitě paní Valášková.“

„Ta co chodívá každý den do kostela?“ ptá se kněz.

„Sedává vždycky ve třetí lavici u mariánského oltáře.“

„Seš si tím jistý?“

„Je to ona.“

„Když se tak dívám, tak s tebou souhlasím. Hned jí zavolám, je už na důchodě, snad bude moci přijít.“

Otec Jan se za chvíli vrací se zprávou, že paní Valášková uvaří, poobědvá a pak přijde. Stejně se blíží poledne. Kluci se rozcházejí domů, aby se najedli a nejpозději v jednu přišli na faru. Oba ministranti mají kus cesty společné. Když se jejich cesty rozdělují, zeptá se David: „Zahlédl jsem Radka. Myslíš, že to byla náhoda, anebo nás sleduje?“

Lukáš přemýšlí jenom krátce. Pak stručně odpovídá: „Myslím, že to druhé.“

„V tom případě si musíme dávat velký pozor.“

„A říct o tom panu faráři a Pavlovi.“

„Jasně, pošlu jim ještě do oběda esemesky,“ slibuje David a dává se do běhu, aby špicování Radkovi co nejvíce ztížil.

V jednu hodinu jsou na faře všichni pohromadě. Otec Jan se modlí: „Duchu svatý, toužíme napravit staré hříchy. Ale jsme jenom lidé, nevíme si mnohokrát rady. Osvět' náš rozum svou moudrostí a posiluj naši vůli, abychom skutečně konali to, co po nás chceš, i když to bude vyžadovat naše úsilí, obětavost a třeba i těžkosti. Amen.“

Bez dlouhých úvodů předkládá kněz fotografii sboru paní Valáškové. Ta potvrdí: „Ano, jsem to já. A dokonce si vzpomínám, jak jsme tam tehdy zpívali. Byla to velká slavnost, všude byly květiny – nastupoval nový předseda národního výboru, poprvé v naší lidovecké a orelské obci jím byl komunist. Zpívali jsme u zadní stěny zasedací místnosti, v čele seděli funkcionáři, nad nimi visel kříž. Najednou povstal Franta

Dvořák, v rohu měl připravený žebřík, postavil si ho pod kříž a sundal ho ze stěny. Dozpívali jsme, funkcionáři nám tleskali, ale my byli zaraženi. Moc dobře jsem si uvědomili, co se stalo. Když jsem to potom doma pověděla, tatínek se strašně rozčilil a zakázal mně chodit do sboru. Nebyla jsem sama - se sboru odešlo ještě několik děvčat i kluků, ale většina tam zůstala a dál zpívala komunistům na jejich slavnostech.“

Otec Jan si bere slovo a paní Valáškové děkuje: „Strašně jste nám pomohla, je úžasné, že si tolik pamatujete.“

„Byla to těžká doba, komunisté zotročovali lidi, oni se bránili, ale nakonec jim nic jiného nezbyvalo, než mlčet. Jinak by šli do kriminálu.“

„Moc jste nám pomohla, ale potřebujeme udělat ještě jeden krůček. Poznala byste kříž, který tehdy Franta Dvořák sundal ze stěny?“

„Myslím, že ano. Byla jsem tehdy zbožné děvče a při pohledu na kříž jsem se pomodlila. A otřesný zážitek při sundávání kříže mi zůstane v paměti do smrti. Ten kříž byl krásný, zvláštní, snad jenom v kostele byl hezčí. Poznala bych ho okamžitě. A vy ten kříž máte?“

Nyní musí kněz zavázat ženu mlčenlivostí. „Neděláme nic špatného,“ zdůrazňuje přitom, „ale kdybychom prozradili, že máme sbírku křížů, tak by nám je lidé rozebrali.“

Paní Valášková ubezpečuje: „Byla jsem zvyklá od dětství mlčet. Komunisté se nesměli dozvědět, co se doma povídalo. A mnozí jejich udavači se od nás nedozvěděli nic. Ode mě se nikdo nic nedozví ani teď.“

Chvilí posedí u kávy a čaje, ale už je tu Svat'a, mohou tedy vyrazit. Kluci se při cestě bedlivě ohlížejí, zdali neuvidí Radka. Když ho nespatří, tak Lukáš podotkne: „Snad už dá pokoj.“

Ve sbírce křížů našla žena bývalý obecní kříž okamžitě. Menší kříže kolem něho vytvářely skupinku – byly sem tedy přeneseny z tehdejšího národního výboru. Komu budou patřit? Otec Jan zná řešení, proto se ptá: „Paní Valášková, pamatujete si na jména kluků a děvčat, kteří tehdy vystoupili ze sboru?“

„Mohu vám je vyjmenovat ihned.“

A už sype jako z rukávu jejich jména. Pan farář ji přerušuje: „A chodí dosud do kostela?“

„Všichni,“ dosvědčuje pamětnice a určuje, komu budou patřit kříže, které kluci ukládají do vaku.

S radostí opouští skupinka kolem pana faráře dům Franty Dvořáka. Jako by i oni pocítili ulehčení, které sejmuli z duše bývalého přísluhovače komunistů. Přitom zapomněli na ostražitost, a tak je už Radkovi jasné, kde plní vak kříži, které potom roznášejí po obci.

9.

Nastalo skutečné léto – rtuť teploměru šplhá přes den ke třicítce, je dusno a teplý větřík nikoho neosvěží. Pan farář odejel na pár dnů na dovolenou a Lukáš, David i Pavel užívají krásné dny na místním koupališti. Na kříže sice občas pomyslí, ale v tom vedru je jim nejlépe u vody. A stejně vědí, že bez pana faráře by sami nic nedokázali.

V neděli již od rána se počasí zásadně mění, postupně začíná pršet a citelně se ochlazuje. Po mši svaté pan farář povzbuzuje Lukáše a Davida: „Zítra se zase pustíme do těch křížů.“

Hoši jsou hned „pro“, ale současně povzdechnou: „S tím naším tempem to nezvládneme ani do konce prázdnin. Za týden odjíždíme na tábor a vracíme se v půli srpna.“

„Co zvládneme, to zvládneme,“ neleká se kněz omezeného času a hned kluky povzbuzuje: „Každý navrácený kříž ulehčí nešťastnému nebožtíkovi.“

Lukáš za oba slibuje: „Přijdeme ráno na mši svatou a pak půjdeme na to.“

„Těším se a modlím se za to, abychom byli úspěšní jako dosud,“ uzavírá kněz rozhovor, aby se mohl věnovat farníkům, kteří za ním přišli do sakristie.

Pohoda však vydrží knězi a jeho pomocníkům do skončení pondělní bohoslužby. Když vycházejí z kostela, tak mezi sebou ještě vtipkují. Zdraví je však dva neznámí muži, kteří se představují knězi jako kriminální policie.

Otec sebou trhne, hlavou mu proletí účetnictví. Ale tam je všechno v pořádku. Anebo chtějí nějaké informace o bezdomovcích, kteří se stále dobývají na faru? Jenom klid, povzbuzuje sám sebe. Snaží se nenechat na sobě nic znát, když se ptá: „Co si přejete, pánové?“

„Potřebujeme vám položit několik otázek,“ vysvětluje zřejmě vedoucí vyšetřovatel a pohledem ukáže na kluky.

Kněz to chápe a zaměstnává je: „Zajděte nakoupit rohlíky a připravte nám snídani.“

Lukáš a David tuší, proč policie přijela: je to výsledek Radkova špehování. Cestou do obchodu se chytají za hlavu, že při roznášení obecních křížů nebyli vůbec ostražiti.

Ale to už vyšetřovatelé kladou knězi jednu otázku za druhou. Je zřejmé, že vědí o roznášení křížů po obci. Potřebují zjistit, kde kříže berou a za kolik peněz je prodávají.

Otec Jan je musí seznámit se smrtí Franty Dvořáka i se sbírkou křížů. „Jeho bratr Svat'a, jediný dědic, i já máme jediný zájem,“ dosvědčuje kněz, „abychom ulehčili duši zemřelého, který o to prosil na smrtelné posteli. Byla to jeho poslední vůle.“

„A za kolik ty kříže prodáváte?“

„Pane vyšetřovateli,“ odpovídá hned kněz, „obchodem bychom nebožtíkovi neulehčili. Musíme alespoň trochu napravit skutky, které napáchal.“

Policisté si ověřují výpovědi u Svatí a také si prohlížejí zadní dílnu Franty Dvořáka. Před odjezdem prohlašují: „K žádnému porušení zákona nedošlo. Přejeme vám, ať dílo šťastně dokončíte.“

Po odjezdu policistů je vesnice „vzhůru nohama“. Od úst k ústům letí zpráva: „Pana faráře vyšetřovali policajti... Prodával kříže, které sám ukradl... Zavřou ho, budeme bez faráře.“

Vystrašení ministranti se bojí, že také oni budou potrestáni. Faru opustili ještě před odchodem vyšetřovatelů a nyní dřepí v keřích na kraji lese, odkud je vidět shora na vše, co se dole ve vesnici děje. „Už odjíždějí,“ všimá si Lukáš auta policistů.

David se ptá: „Odvážejí ho do vězení?“

Lukáš si tůká na čelo, ale pak si musí přiznat, že i on se o kněze bojí. Navenek se však vztekne: „Copak vidím na tu dálku dovnitř!“

David však domýšlí, co by otcovo zatčení znamenalo. „Jestli ho odvezli, tak prvně půjdou po nás,“ říká stísněně a Lukáš ho žádnou odpovědí nepotěší.

Pan farář opouští faru a míří na poštu - jde vyzvednout balík. Neunikne mu, že sousedka zavírá okno, ve kterém často sedává a vždycky chvíli s každým „poklábosí“. Paní Vojanová, která ho vždycky z dálky zdraví, ho tentokrát nevidí a svou hůlkou vyškrabává něco mezi kachlemi na chodníku. Na poště jindy usměvavá úřednice se chová k němu odměřeně a podává mu balík s hostiemi s poznámkou: „To máte zase na kšeft?“

Chce říct něco na svou obhajobu, ale žena se vzdaluje od přepážky a dělá se tak zaměstnanou, že nemá čas na nějaký rozhovor.

Cestou nazpět si lidé všimají více balíku, než jeho. S některými se pozdraví, ale s nikým nezastaví. Zdrčený klesá do svého křesla v kanceláři. Přitom nahlas nařiká: „Tak málo mně lidé věří? Roky se tu namáhám, abych svědčil o Kristu jako jeho služebník a jedna pomluva mě odrovná! Zavolám biskupovi, aby mě přeložil. Nechci tu být už ani chvíli!“

Pak však přechází do své ložnice, kde klesá na klekátko pod křížem. Modlí se: „Ježíši, jak těžký nesu nyní kříž, ale nesu ho s tebou. Dej, ať povstanu, jestli padnu. Nedopusť, abych kříž odhodil a zbaběle utekl. Dej mi, prosím, Ducha síly! Amen.“

V té době se už bouřlivě diskutuje o panu faráři na obecním úřadě. Sekretářka nadává: „A já hlupák jsem mu tam nesla ještě kroniku, aby si tam zjistil, co ke svým odvodům potřeboval. Kněz a podvodník, to je teda síla!“

Starosta, zkušený muž, je však opatrný. Na slova sekretářky reaguje klidným hlasem: „Já bych se všemi soudy počkal. Sama moc dobře víte, kolikrát nás už lidé roznesli. Já zatím panu faráři věřím, všechno se určitě vysvětlí. Spíše mě zajímá, kdo ho policajtům udal.“

Starý orel Mácha, bývalý učitel Baránek i statečná zpěvačka Valášková jdou shodně ke svým křížům a připomínají si, co předcházelo tomu, než si je domů donesli. Vůbec jim to nehraje s tím, co se rozšířilo po obci. Modlí se za svého faráře a jeden po druhém mu telefonují, že dosvědčí jeho nevinu.

Podpora této trojice vrátila kněze do sedla. Je rozhodnutý dát se do boje za očištění svého jména. Kde jsou však ministranti, kteří dělali všechno s ním? Zavolám jim a pozvu je sem na faru, abych jim všechno vysvětlil.

Lukáš se leká, když mu jeho mobil v kapse oznamuje hovor. Už se po nás shánějí! Vzápětí oznamuje kamarádovi: „Je to pan farář!“

„Nepřijmi to!“ radí mu David.

Otec Jan zklamaně odkládá mobil. Už, už chce naříkat nad největším zklamáním. Vtom zahlédne před farou Pavla. Ten jediný mi zůstal... Není odtud, málo mě zná, přesto mně věří.

Jde mu otevřít. „Dobrý den,“ zdraví ho Pavel a hned se ptá: „Otče, slyšel jste, co se o vás mluví po vesnici? Ti lidé jsou úplně střelení!“

Kněz mu podává vděčně ruku a šokuje ho zprávou: „Představ si, že mezi těmito střelenými jsou na prvním místě Lukáš s Davidem. Navíc se přede mnou skrývají a já s nimi nemohu hovořit, abych jim to vysvětlil.“

„Tady není co vysvětlovat, jsou to obyčejné pomluvy. V tom případě nepůjdu dál, najdu je a dám jim protišokovou terapii. Bude je to bolet, ale vzpamatují se.“

10.

Veřejné mínění v obci, které rozvířila návštěva policistů u pana faráře, se přece jenom kolem poledne uklidnilo. Ne, že by zavládla názorová jednotu. Naopak! Většina lidí vidí kněze jako nekalého obchodníka, který se obohacoval prodejem křížů. Výrazně menší počet občanů věří, že se jedná buď o nedorozumění anebo pomluvu a čekají na vysvětlení záležitosti. Onen klid spočívá v tom, že se každý upevnil ve své pozici a čeká, jak se to vyvine.

Pavel se snažil navázat spojení s ministranty pomocí mobilních linek. Marně – měli přístroj vypnutý. Báli se, aby je nekontaktovala policie. Báli se také výčitek kněze, kterého tak zbaběle opustili. Pavel usoudil, že svůj úkryt opustí před polednem, aby se naobědvali. Čeká tedy ukrytý na rozcestí, kam musí kluci dojít, než se rozdělí.

Dočká se, když zvoní na věži poledne. Zjeví se nečekaně před nimi, když se zaraženě plíží ulicí. leknou se. „Co ty tu děláš?“ zmůže se Lukáš na otázku.

„Čekám tu na vás.“

„Proč? Už nás hledají policajti.“

„To ne, ale chci vám říct něco do očí. Dozvěděl jsem se, že jste pěkní ptáčkové. prodávali jste kříže a máte už z tohoto obchodu pěknou sumu na kontě.“

„My a peníze? Co to kecáš?“

„Já že kecám? Sám jsem pro vás zachránil celý vak s kříži. Předal jsem vám je a vy jste je pěkně prodali a já jsem utřel nos.“

„Co si to o nás myslíš?“ zapojuje se do rozhovoru také David, „sám dobře víš, jak to s těmi kříži bylo.“

„To mě nezajímá. Všem lidem o vás řeknu, jací jste vykutálení ptáčci. Do kostela chodíte, modlíte se a pak hrabete do kapsy.“

„Takové urážky si nedáme líbit,“ rozčiluje se Lukáš, „máš nevymáchanou hubu a my ti ji rozbijeme.“

Pavel o dva kroky ustupuje, aby předešel napadení, a vysvětluje: „Tak se mně líbíte. Konečně jste se probudili, abyste hájili svou čest. To, co jsem tu říkal, si nemyslím o vás já, ale pouze jsem vám tlumočil, co si o vás myslí lidé ve vesnici. A především si to myslí o panu farářovi, vašemu příteli. A vy, místo abyste se semkli kolem něho a hájili se před takovými nehoráznými pomluvami, tak se kdesi schováte a otce Jana necháte samotného.“

„Bojíme se policajtů,“ přiznává Lukáš.

„A otec Jan se nemá bát?“

„Neodvezli ho ještě do vězení?“

„Ne, protože pokud vím, tak policie nedá na pomluvy.“

Krůček k Pavlovi dělá David. Všechno napětí dnešního dne se v něm uvolňuje a on se nebrání slzám. Mezi vzlyky se ptá: „A co máme dělat?“

Pavel odkládá tvrdou masku, kterou chtěl přimět kamarády ke změně postoje. Dokonce o dva roky mladšího a menšího Davida pohladí a tiše mu řekne: „Dobře se najezte, ať jste silní, budete to potřebovat. A v jednu přijdte na faru, otec vás potřebuje.“

Všichni tři kamarádi odkládají také masky z duše a otevírají si srdce. Všechno je opět jako včera – povídají si a navzájem si sdělují, co dnes prožili. Na oběd jdou se zpožděním. Přesto si slibují, že se na faře sejdou, i kdyby měli doma prosit na kolenou.

Ve třináct hodin však Pavel s otcem Janem čekají na faře marně. Kluci se neobjevují. Přesto jsou klidní, neboť tuší, co asi Lukáš s Davidem prožívají. Dočkají se jich s půl hodinovým zpožděním. „To byla doma diskuse. Že prý jsem zloděj, a proto nikam nesmím. Přesvědčil jsem je, jinak bych tu nebyl.“

Také David přichází s podobnou zprávou: „Doma na mě vyjeli s tím, kde mám peníze a kolik jich vlastně schovávám. Připadal jsem si jako někde mezi neznámými domorodci. Také tatínek kvůli tomu přišel

dříve z práce domů. Nechtěl mně pořád věřit, tak jsem mu řekl, ať se zeptá pana Baránka a pana Macha. Zavolal jim: pak se mi omluvil a pustil mě sem.“

Slova se ujímá otec Jan: „Mrzí mě, že jste dnes nemálo vytrpěli. Ale to očisťuje vaši zradu. Začínáme znovu a budeme se spolu také hájit. Musíme překonat pomluvu, která bere dobré jméno nám i církvi.“

Lukáš nenechá otec domluvit a ptá se ho: „A jak to dokážeme? Když nám nechtěli věřit v rodině, tím spíš nám neuvěří cizí lidi!“

„V církvi si nejsme navzájem cizí,“ opravuje kněz ministranta, „ale teď k dotazu: sami pomluvu nepřekonáme, je třeba všechno dělat s Pánem Ježíšem a jeho Svatým Duchem.“

Skupinka tedy nejprve zamíří do kostela, kde si kluci klekají vedle pana faráře jako jeho děti. A kněz se nahlas modlí: „Pane Ježíši, snažili jsme se napravit urážky tvých křížů, ale sami jsme se na kříž dostali. Jsme křížováni pomluvou a nedůvěrou farníků i ostatních lidí. Prosíme, vyved' nás silou a moudrostí svého Ducha z této temnoty. Ty jediný víš, že naším jediným cílem byla tvá čest a chvála a také spása duše zemřelého pana Dvořáka. Rozlom tedy pouta pomluvy a očisti naše jména. Amen.“

Nečekaně se připojuje k modlitbě také Lukáš, když prosí: „Ježíši, odpusť naši zradu, ve které jsme nechali otce samotného a báli se o svou kůži. Nedopusť, abychom něco podobného ještě někdy zopakovali. Amen.“

Až dosud si mysleli, že jsou v kostele sami. Proto se také modlili nahlas bez zábran. Teprve teď spatří za sloupem paní Vávrovu, bez níž se v obci nic neodehraje. Vstává a jde jim vstříc. Čekají spoušť nadávek a obvinění. Ale žena prohlašuje: „Ráno jsem vás pomlouvala, teď vás budu hájit. Jen mně řekněte, jak to ve skutečnosti bylo.“

Pan farář si dá práci, aby paní Vávrovu důkladně seznámil se skutečností. Žena se omlouvá a vyráží do ulic. „Získali jsme nejlivnějšího spojence,“ raduje se kněz a před kostelem ukazuje k obecnímu úřadu: „Tam začneme. Je třeba začít od hlavy.“

Kolem třetí hodiny bývá hlášení místního rozhlasu. Jindy bývají při poslechu sem tam nějakí občané. Ale dnes? Zvědavými lidmi jsou takřka lemovány celé ulice. Všichni čekají, že starosta něco řekne v kauze faráře. Opět to v obci vře neklidem. Postarala se o to především paní Vávrová – mnohé obyvatele přesvědčila anebo alespoň znejistila. Teď však mluví starosta: „Vážení občané, naši obec rozjitřila návštěva příslušníků policie na faře. Vyšetřovatelé přišli na základě udání z naší obce. Shledali, že otec Jan je nevinen. Kříže, které roznášel po naší obci, pocházely ze sbírky zabavených křížů, které shromažďoval jako svou kořist zemřelý pan Dvořák. Před smrtí prosil kněze a svého bratra, aby ulehčili jeho duši, když s touto sbírkou spravedlivě naloží. Otec Jan se tohoto nesnadného úkolu ujal. Kříže předává těm, kteří si to za svoje postoj v minulém komunistickém režimu zaslouží. Stojí ho to spoustu času a energie, ale prohlašuji před celou obcí, že to dělá zcela zadarmo. Prosím, abyste upustili od dalšího šíření nepravd o našem milém panu faráři a vážili si toho, že máme ve svém středu poctivého a nezištného kněze.“

Po tomto hlášení se rozhostí v obci ticho. Lidé zapadnou do svých domovů a většinou se stydí za to, co šířili o svém faráři. Strach zachvátí Radkovu duši: Co se stane se mnou, až se lidé dozví, kdo jejich faráře udal policii? Pustí se do mne a nebudou mě šetřit.

11.

V příštích dnech po odražené Radkově pomluvě se stalo to, čeho se otec Jan obával. Na faru se hrnuli lidé, kteří žádali vydání kříže, který jim byl zabaven při nástupu komunistů. Jak rozlišit oprávněné žadatele od těch, kteří si svůj nárok pouze domýšleli anebo dokonce vymýšleli v touze získat nějakou starožitnost.

Například přišla paní Vltavínová a naříkala: „Ve vstupní hale jsme měli krásný starobylý kříž. Stále u něho zářila lampička a skoro vždycky jej zdobila vázička s květinami. Můj manžel se dal ke komunistům, a tak k nám chodili mnozí soudruzi na návštěvu. Když viděli krásný kříž, tak se ušklibli a utrousili směrem k mému manželovi: ‚Ty jako přesvědčený komunist, a máš doma takový kříž!‘

Manžel se hájil: ‚To je záležitost manželky, ne moje.‘

Někteří komunisté na to nic neříkali, jiní ještě mého muže vyzvali: ‚Tak ji přesvědči, že jsou to báchorky a povídačky.‘

Manžel se mě snažil přesvědčit, abychom kříž přemístili do ložnice, kde ho nikdo nebude vidět. Já jsem však k tomu nikdy nesvolila. Jednou k nám přišel na nějakou schůzku Franta Dvořák. Pamatuji si přesně, co řekl, když uviděl kříž: ‚Rudolfe, podej žebřík, takový kříž ještě ve sbírce nemám.‘

Manžel se bál nevyhovět a už, už se chystal zajít pro žebřík. Postavila jsem se pod kříž a prohlásila: „Jedině přes moji mrtvolu.“

Franta cosi zabrumlal a ostatní komunisté ho vtáhli mezi sebe. Kříž jsem uhájila a měla jsem z toho upřímnou a velikou radost. Ale netrvala dlouho. Ráno jsem zjistila, že kříž je pryč. Prohledala jsem celý dům, ale nikde nebyl. Manžel o tom nic nevěděl, musel to udělat Franta. Ale kdo ho vpustil dovnitř? To mně není do dneška jasné.“

Pani Vltavínová si pamatovala přesně, jak kříž vypadal. Dovedla ho přesně popsat. Ale žádný byt jen podobný kříž v Dvořákově sbírce nebyl. Žena odešla velmi nespokojena, ale bude muset hledat stopy ve vlastní rodině.

Dostavil se také pan Vorel, asi padesátiletý muž. V privatizaci mu byla vrácena rodinná firma – menší strojírenský podnik na okraji obce. Když byl chlapec, podnikal tam jeho otec. A úspěšně – vyráběl židličky a stolky do škol, kancelářský nábytek nejrůznějšího druhu. „Můj otec byl velmi zbožný muž,“ začíná vyprávět pan Vorel, „v každé kanceláři a také v dílnách visely kříže. Mnozí jeho pokrokoví kolegové k tomu měli jizlivé poznámky jako například: ‚Ty ještě věříš farářům... Ten Ježíš ti k zisku nepomůže... Věř v sebe a ne v ukřižovaného boha.‘

Ale můj otec jim odpovídal: ‚Ježíš je spasitelem našich duší a také hospodářem v mém domě. Já jsem pouze jeho správce a čekám na jeho příchod. Znáte přece evangelium.‘

Pak přišli k moci komunisté a brzy nám podnik znárodnili. Rozestavěli všude milice a nesměli jsme si nic vzít. Otec věděl, že podnikat začnou sundáním křížů. Žádal, aby mu kříže vydali. Ale Franta Dvořák se postavil zásadně proti. Pokrytecky mu tehdy řekl: ‚My víru dělníkům brát nebudeme.‘

Na druhý den se můj táta dozvěděl od dělníků, že Franta Dvořák slavnostně kříže sundával. Teď už chápu, že to byly trofeje do jeho sbírky. Moc rád bych tyto kříže dostal zpět. Dám je na jejich místa, kde je míval můj otec. Chci, aby Ježíš byl hospodářem v mém podniku tak, jak to prožíval můj otec. Nejednou jsem tak vyčerpán, že nemohu dál. Když budu jenom správcem, řeknu Ježíši: ‚Propust’ mě na chvíli, veď svůj podnik nyní ty.‘“

Kněz je dojatý touto nádhernou vírou muže, který se dosud objevoval v kostele jenom na velké svátky. „Takovou víru jsem nenalezl ani mezi pravidelnými návštěvníky kostela,“ přenáší kněz výrok Pána Ježíše na muže před sebou.

„Víte, ono to je tak,“ vysvětluje podnikatel, „tatínek mě poctivě vedl ke Kristu, ale když zemřel, tak se mně víra nějak ztratila z mysli. Ale jsem teď v krizi. Mám velké starosti o budoucnost podniku. Jakmile jsem uslyšel starostovo hlášení, vzpomněl jsem si na tatínka, jak on řešil problémy v podnikání - na kolenou. Náhle jsem viděl všude v dílnách kříže a tatínka, jak se považuje pouze za správce svého hospodáře. Proto byl tak klidný, věděl, že Bůh je s ním. Chci to prožívat také tak a prosím vás, abyste mě znovu přijal mezi katolíky.“

„Však jste z církve nevystoupil,“ namítá kněz.

„Ne, to ne. Ale žil jsem fakticky bez Pána Boha. Prosím, abyste mne vyzpovídal.“

S dojetím bere kněz na sebe štólu, usedá a nabízí místo vedle sebe kajícíkovi. Po udělení svátosti smíření volá své kluky, aby byli svědky návštěvy pana Vorla v zadní Frantově dílně. Kříže poznává podnikatel okamžitě – je to poslední velká sbírka na čelní stěně. Při jejich převzetí každý kříž hladí a líbá. Pečlivě je ukládá v kufru svého vozu a odjíždí zcela vyměněný. Spadla z něho nesmírná tíže strachu z budoucnosti, vždyť Ježíš začíná hospodařit v jeho dílnách a kancelářích.

Dalo by se čekat, že i kněz bude po odjezdu pana Vorla šťastný. Zve sice kluky na faru, aby se občerstvili, ale dobrou náladou neoplývá. Všimá si toho David a ptá se ho: „Otče, proč jste smutný?“

„Smutný?“ opáčí kněz.

„Ano, jste smutný,“ přidává se Lukáš

„Nejsem smutný.“

„Vidíme to všichni,“ staví se na stranu svých kamarádů také Pavel.

„Nevím, zdali je to smutek, ale jsem pastýř...“

„Dobrý pastýř,“ přerušuje David kněze.

„Kéž bych byl dobrý pastýř, to bych moc chtěl. Jako pastýř mám velikou radost ze svých oveček. Teď jsem nesmírně rád, že se vrátil pan Vorel do stáda. Ale mám strach a úzkost o jednu ovečku, která se vzdálila od stáda. Vydám se ji hledat.“

David se div nepřetrhne, když se hlásí jako ve škole. „Co chceš říct?“ vybidne ho kněz.

„Tak je to v evangeliu. Pastýř měl sto oveček, jedna se mu ztratila. Nechal těch 99 a šel hledat tu ztracenou. A když ji našel, moc se z toho radoval a veselilo se celé nebe.“

„Ano, to chci udělat i já. A víte, kdo je tou ztracenou ovečkou, která trpí osamoceností a strachem?“

Kluci se dívají jeden na druhého a shodují se, že takovou ovečku neznají. „Nevíme, kdo to je,“ odpovídá Lukáš za všechny.

Kněz se zamyslí a pak tiše sděluje: „Tou ztracenou ovečkou je Radek. Udal nás a nyní se určitě bojí prozrazení. Je takto vyčleněn z obce a také z farnosti. Potřebuji najít cestu k němu, ale jako dospělý ji nemohu najít. Proto vás prosím o pomoc. Vy ho najdete a připravíte cestu pro mne. Pak mu pomůžeme překonat hřích – aby se mohl vrátit.“

Kněz přehlédne kluky a marně v nich hledá nadšení. Pavel to vysvětluje: „Otče, tolik nám ublížil a my máme ještě za ním zajít s prosíkem: ‚Přijď, nebohá ovečko!‘“

„Myslím, že tak tomu nebude. Bude šťastný, když mu nabídneme cestu zpět. Ale nenutím vás do toho. Pokud nebudete chtít, půjdu ho hledat sám. Bude to těžké a obtížné, možná to bude dlouho trvat, ale ztracenou ovečku najdu. Rozmyslete si to do zítřka, ráno mi řeknete.“

Kluci odcházejí tentokrát z fary zamyšleni. Mají o čem přemýšlet. Až dosud byli bezstarostnými dětmi vedle svého pastýře. Nyní se mají stát sami pastýři. Ježíš je k tomu volá a otec Jan to ví.

12.

Radek je v posledních dnech skutečně nešťastný. Především má panický strach z toho, že se mezi lidi dostane, že on je tím udavačem, který poslal policajty na pana faráře. Neobstál by nejenom mezi lidmi venku, ale i doma. Vždyť jeho táta na adresu neznámého udavače prohlásil: „Kdybych ho dostal do ruky, tak bych mu hnáty zpřerážel.“

Stejně bolestně prožívá i rozpad své party. Kolik nadávek vyslechli v minulých dnech Radkovi kamarádi na jeho adresu! Vesničany nejvíce mrzelo, že to musel být někdo z jejich středu, kdo křivě obvinil kněze, který měl pověst bezúhonného člověka. Pocit viny mnoha lidí z toho, že se odtáhli od svého pastýře, přenesli na člověka, který nepravdu rozšířil. A to bylo hodně i na oddané členy party. Přestože je opakovaně Radek zval na schůzku, tak nepřišli. Začal jim vyhrožovat, ale dočkal se odpovědi: „Dej nám pokoj, nebo to na tebe řekneme. A tak se z obávaného vůdce stal vystrašený mladík, jenž očekával dopadení spravedlivé trestající ruky.“

Osamocený Radek sedí ve svém pokoji a pravidelně kontroluje silnici, zdali mu odtud nehrozí nějaké nebezpečí. Jeho vnitřní svět se zúžil na očekávání rány, která musí přijít. Až to praskne, je připraven utéct a skrýt se ve svém bunkru v lese. Chvíli se zamyslí: ano, zásoby potravin tam jsou dostatečné, také vody je tam dost. Ale co když mně tam bude v noci zima? Zanesu si tam deku a fólii proti dešti. Leká se: příliš dlouho jsem se zamyslel. Nepřišel tu mezitím někdo? Mrkne ven. K brance jejich plotu míří trojice farářových spolupracovníků, které považuje za své největší nepřátele! A už zvoní. Rychle musím pryč, přes zahradu k lesu. Na chodbě se málem sráží s maminkou, která jde otevřít. „Jsou tam nějakí kluci, jdou určitě za tebou.“

„Ne, vůbec je neznám.“

„Nevykládej!“

„Nemám čas, musím něco udělat.“

A než mu stačí maminka něco namítnout, tak už za sebou zabouchává dveře. „V poslední době je nějaký divný,“ povzdechne žena a jde otevřít.

„Dobrý den,“ zdraví svorně kluci u branky a pak se ústy Lukáše ptají: „Prosím vás, je doma Radek?“

„Utíkal jako ztřeštěný zadem ven. Říkala jsem mu, že jste tady, ale někam strašně spěchal.“

Zapomínají poděkovat a věnují se jedinému: musí Radka dohnat. „Pavle, utíkej za ním,“ vyzývá ho Lukáš.

„Nevím, jak se dostat nad zahrady.“

„Musíš běžet nazpátek, na rozcestí se dáš vzhůru doleva. Dostaneš se tak nad zahrady, kde vede pěšinka.“

Pavel opakuje: „Rovně, doleva nahoru a pak zase doleva nad zahrady. Doběhněte za mnou!“

Odpich atleta je obdivuhodný. Má na Lukáše a Davida brzy velký náskok. V kopci je ztrácí úplně. Když vybíhá nad zahrady, spatří Radka v dálce, jak peláší k lesu. Louka je našťastí vypasená, a tak ho může pronásledovat napříč rozsáhlým pozemkem. Vzdálenost mezi běžci se očividně zkracuje. Musím ho dohnat, než doběhne do lesa, hecuje se Pavel a čerpá z natrénovaných rezerv. Také Radek se povzbuzuje, jako spásu vidí les, ale cítí, že už nemůže. Píchá ho v boku, zpomaluje. Pavel vidí, že Radka dostihne včas. Ohlíží se –

jeho kamarádi teprve vbíhají na louku. Budu tedy s Radkem sám. Jakou má sílu? Rvát se určitě umí. Běhat dovedu, ale s někým se bít... to nemůže dopadnout dobře.

Také Radek už ví, že bude dostižen. Přípravuje se na boj. Musím ho zneškodnit a pak utíkat, než přiběhnou ti dva. Už je za mnou... Teď se rychle otočím a jednu mu vrazím. Ale Pavel se závčas zastavuje a drží si od něho odstup. „Pojď, zbaběle!“ provokuje, ale marně.

„Chyť si mne!“ vyzývá ho Pavel k honičce, ve které získá potřebný čas.

Radek však mění taktiku – běží k lesu. Neotáčí se, i když cítí soupeře za zády. Stále si v duchu opakuje: nezaútočí na mě, bojí se.

Les se blíží, přitom Lukáš s Davidem jsou ještě daleko. Pavel vidí, že takto prohraje. Přemýšlí, co dál. Trochu ho nechám utéct, pak se mu rychle přiblížím a než se otočí, tak mu podtrhnu nohy.

Daří se: Radek je na zemi a zuří. Vstává a chce se pronásledovateli pomstít. Začíná ho honit. Je však bez šancí. Navíc ho lehké Pavlovy kličky přivádí k zuřivosti. Ztrácí poslední zbytky sil. Padá a když vstává, tak se slabostí už jenom vleče.

Pavel se ho snaží získat: „Přišli jsme za tebou jako přátelé.“

Takovou řeč však Radek nezná. Bere to jako lest. Znovu se dává do pohybu proti kopci. Ale je už vyčerpán, nemůže. Je zřejmé, že ho již závčas dostihnou i Lukáš s Davidem. Rozzuřený jako býk se staví proti nim na obranu. „Uklidni se, chceme ti pomoci,“ opakuje Pavel výzvu.

Dostává však úder pravačkou, až se zapotáčí. Bitka je nevyhnutelná. Je krátká, za chvíli leží Radek na zádech a Lukáš s Davidem mu klečí na rukou. Marně se vzpouzí, zvláště když mu Pavel sedne na břicho. Marně brečí, vzteká se a mrská tělem. Téhle řeči však rozumí dobře: prohrál a musí nést důsledky.

Lukáš si uvolňuje levou ruku, vytahuje z kapsy mobil a navazuje spojení s otcem Janem. Vylíčí knězi situaci, v jaké se nacházejí. Pak přikládá mobil k Radkově uchu. „Otec Jan chce s tebou mluvit.“

Je ticho, a tak všichni slyší slova pana faráře: „Radku zdravím tě, jsem místní farář otec Jan. Víím, žeš mě udal policajtům. Bylo to od tebe podlé a hnusné. Ale to už určitě víš. Chci tě ujistit, že já i moji kluci jsme ti odpustili a necháme si to pro sebe. Jsem pastýř a ty jsi moje ovečka – byl’s pokřtěn, přistoupil’s ke svatému přijímání. Občas na svátky tě vidím v kostele. Jsi moje ovečka, která se zatoulala a trpí tím, že je sama. Vrať se do mého stáda. Nemyslím tím, že musíš začít chodit do kostela. Spíše tě chci pozvat, abys přišel za mnou na faru, a já ti mohl pomoci. Tuším, jak ti teď je - neseš kříž utrpení. Dám ti ze sbírky křížů jeden kříž, o který se nikdo nepřihlásil. Můžeš si ho vzít a o něj se opřít. Bůh ti pomůže utrpení překonat. Přijď, těším se na tebe.“

Radek zjihle leží a je zřejmé, že knězova slova se ho hluboce dotkla. Pavel, Lukáš a David se dorozumívají a uvolňují sevření. „Jdeme na faru, jestli chceš, tak můžeš jít s námi,“ tlumočí Lukáš znovu záměr pana faráře.

Radek zůstává ležet a dívá se někam do dálky nad sebe. Necháávají ho samotného. Když se vzdálí, brečí jako malý kluk. Všechno to strašné napětí minulých dnů vyplavují ven slzy, které se vpíjejí do vyprahlé půdy. Ne, dnes tam nepůjdu, ale zítra určitě. Poprosím ho o prominutí a pak si vezmu ten kříž. Pověším si ho doma a bude mně připomínat, jak dovede kříž bolet. A bude mě varovat, abych zase někdy nezačal ubližovat druhým lidem.

Otec Jan se modlí žalm: „Hospodin je můj pastýř, nic nepostrádám...“ A posílá mě, abych mu pomáhal s jeho ovečkami. A teď mu nesu jednu ztracenou na ramenou. Pochválíš mě, můj Ježíši? Rozumím, máš radost a já mám radost taky. Co je krásnějšího na světě?

„Můj Ježíši, modlí se otec Jan nahlas, „vnukni alespoň jednomu z těch mých kluků touhu stát se také pastýřem. A já ti slibuji, že ho to budu učit. Ale velikost a krásu kříže, která bolí a někdy moc bolí, to je nauč přijímat ty sám. Tys na kříži visel, a tak to umíš nejlépe ...

Amen.“